

צ'בזטי מזהר"ן

תנינא

דף מג:

עם

ביאור חברותא
ללימוד בעיון

תורה קב

אמר שהמתמיד בלימוד ספרו יהיה נעשה איש כשר באמת
ובעל מה גדול כי יש בה עמקות נוראה שאין בשום ספר
(ה"מ שמו שמה)

מגו: תורה אור
תורה קיה
איוב כח (כז) אָן רָאָה
וְיִסְפְּרָה הַכִּינָה וְגַם יִתְקַרֵּה:

תורה קיה
קהלת ב (כג) כִּי כָל יָמָיו
מִכֹּאבִים וְכָעַס עֵינָיו גַּם
בְּלִילָה לֹא שָׁכַב לְבוֹ גַם יָה
הָבֵל הוּא:

קהלת ב (ח) כְּנִסְתִּי לִי גַם
כִּפְסָן וְזָהָב וְסִגְלֹת מְלָכִים
וְהַפְדִּינֹת עֲשִׂיתִי לִי שְׂרִים
וְשָׂרוֹת וְתַעֲנוּגֹת בְּנֵי הָאָדָם
שָׂדֶה וְשָׂדוֹת:

איוב ה (ו) כִּי אֲדָם לִעֲשֹׂת
יִזְלַח וּבְנֵי יָרֵךְ יִגְבְּיֶהוּ עֵוִן:

איוב יד (א) אֲדָם לֵיבֹד אִשָּׁה
קָצַר יָמִים וְשָׁבַע רָגְזוֹ:

קהלת ב (יד) הִתְקַם עֵינָיו
בְּרֹאשׁוֹ וְהִכְסִיל בַּחֲשָׁךְ הוֹלֵךְ
וְיִדְעֵתִי גַם אֲנִי שִׁמְרָה אֶתֶר
יִתְקַרֵּה אֶת פְּלִטָּה:

ליקוטי

קיה קיט קב

מוהר"ן תנינא

הנ"ל. כי אזי כשיוצאת יכולין למצוא לה תיקון מה שאין בן מקודם כשהיתה טמונה כנ"ל. ומחמת זה לא הוליד אברהם את יצחק עד שהוליד תחילה את ישמעאל. וכן יצחק הוליד את עשו ואח"כ את יעקב כדי להוציא הוזהמו תחילה כמובא [2]:

קיה לענין חידושי תורה שיש גדולים שהיו משבחים אותם שאומרים תורה בלי מחשבה ועיון מקודם [2]. אמר. שאין זה מעלה כ"כ. כי בוודאי יכולים לומר תורה בלי מחשבה ועיון. כי יכולין לקשר המחשבה והדיבור להשיי. ולומר תורה בלי מחשבה ועיון מקודם אבל טוב יותר כשהושבין תורה. והלא אפילו אצל השיי מצינו במדרש ושמות רבה כי תשא מ' [1], שהשיי כשרוצה לגלות תורה הוא הוזהר ד' פעמים קודם שאומרה. ולמדו מפסוק [7] **אז ראה ויספרה הכינה וגם הקרה**. שנכתב בכאן ד' בחי'. ראה ויספרה וכו'. שהשיי כביכול רואה וסופר ומכין והוקר דברי התורה ד' פעמים קודם שאומרה ואח"כ מגלה אותה להעולם. מכ"ש בן אדם שצריך לחשוב ולעיון ולחקור ולברר הדברי תורה במחשבתו תחילה היטב קודם שאומרה [2]:

ולעסוק בתורה. וכ"ש במדרש (בר"פ יג [1]) **אדם לעמל יולד**, אשרי מי שעמלו בתורה. היינו, מאחר שכל אדם נולד לעמל, וא"א להמלט מזה בשום אופן אפי' אם יהי' לו כל הללי דעלמא. בוודאי יהי' לו עמל ויסורין ודאגות הרבה. ע"כ **החכם עיניו בראשו** [2]. שיהפוך העמל לעמל של תורה אשר בשביל זה נולד, שיעמול בתורה. ואז אשרי לו. כי ניצול מעמל העוה"ז וזוכה לחיי עוה"ב :

ענה ואמר רבינו ז"ל, הנה הכל אומרים שיש עוה"ז ועוה"ב [1]. והנה עוה"ב אנו מאמינים שיש עוה"ב. אפשר יש גם עוה"ז גם כן כאיזה עולם. כי בכאן נראה שהוא הגיהנם, כי כולם מלאים יסורים גדולים תמיד. ואמר, שאין נמצא שום עוה"ז כלל [2]:

קב אחד מאנ"ש סיפר לי, שהיה מדבר עם רבינו ז"ל בעבודת ה' כדרכו, והבין רבינו ז"ל שהוא עוסק קצת לכוון כוונות בתפילתו. והקפיד עליו רבינו ז"ל מאוד, ואמר לו שלא יעסוק עוד בזה, ולא יתפלל עם כוונות, רק יכווין פירוש המלות כפשוטו, [אע"פ שזה האיש למד כתבי האר"י ז"ל על פי פקודתו אעפ"כ לא רצה שיתפלל עם כוונות כלל [2]] ואמר לו רבינו ז"ל, שמי שאינו ראוי לזה, כשמתפלל עם כוונות הוא כמו כישוף [2]. כי בכישוף נאמר **לא תלמד לעשות** [2] ודרז"ל ושבת עה. ר"ה כד: סנהדרין סח. [2] לא תלמד לעשות אבל אתה למד להבין ולהורות. כך הוא בענין הכוונות להבדיל שאין צריכין ללמוד אותם כ"א להבין ולהורות אבל לא לעשות עמהם דהיינו לכוונם בתפילה מי שאינו ראוי לזה. **ואמר**. כי עיקר התפילה היא [2] דביקות להשיי, והיה טוב יותר להתפלל בלשון לעז שמדברים בו [2]. כי כשמתפללים בלשון שמדברים בו, אזי הלב סמוך ודבוק מאוד בדיבורי התפילה ויכול לדבק עצמו ביותר להשיי. אך כבר תקנו לנו אנשי כנה"ג סדר התפילה. [2] (מחמת שלא כל אדם יכול לסדר סדר התפילה לעצמו כמובא [2]) ע"כ אנו הייבים להתפלל בלשון הקודש כמו שסדרו לנו. אבל העיקר הוא רק לכווין פירוש המלות כפשוטו. שזהו עיקר התפילה שמתפללין לפני השיי על כל דבר ודבר. ועל ידי זה מתקרבין ומתדבקין בו ית' : **והנה**, מי שמדבר בלשון הקודש תמיד כגון ירושלמי, אין צריך לחשוב בדעתו פירוש המלות, רק שיטה אוננו מה שהוא אומר, וזה עיקר כוונתו בתפילה. ואצל הצדיקים האמתיים הגדולים במעלה, אצלם כל הכוונות של ה'אראי' ז"ל וכו' הם פירוש המלות. שכפירוש המלות שלהם כלולים כל הכוונות :

קיה דיבר עמנו כמה פעמים. מענין יסורי עוה"ז, שכל בני העולם כולם מלאים יסורים אין גם אחד שיהי' לו עוה"ז. ואפי' העשירים הגדולים ואפילו השרים אין להם שום עוה"ז כלל. **כי כל ימיהם כעס ומכאובות** [2]. וכולם מלאים סדרות ודאגות ועצבות ויגון ואנחה תמיד. וכל אחד יש לו יסורים מיוחדים. ואין גם אחד מכל הגבירים והשרים. שיהי' לו הכל כסדר כרצונו תמיד. וכולם כאחד מלאים יסורים ודאגות תמיד. וזה ברור וידוע לכל מי שבקי קצת בהם ובדרכיהם. וכמה פעמים דברנו מזה, והיינו רואים בעינינו כל זאת. ואפילו מי שנדמה עליו שיש לו העוה"ז בשלימות, ויש לו כל התענוגים עושר ונכסים וכבוד והון רב, וארמונים גדולים וכלים נפלאים ותכשיטין ופגולת מלכים וכו' [1]. אם יסתכלו בו היטב, הוא ג"כ מלא כעס ומכאובות הרבה תמיד. בכמה מיני אופנים וענינים. כנראה בחוש. ואין צריך לכאר זאת למי שיש לו מוח בקדקדו [8] ומסתכל קצת בהם באמת וכמ"ש שלמה המע"ה [2] **גם כל ימיו כעס ומכאובות וכו'**. וכתוב **אדם לעמל יולד** [2] **קצר ימים ושבע רוגז** [2]. וזה כולל כל בני אדם שבעולם מקטן ועד גדול. כי כולם נולדו לעמל ומלאים רוגז ויסורין. ואין שום עצה ותחבולה להנצל מעמל ויגון הזה, כ"א לברוח להשיי

תורה קב
דברים שפטים י' (ט) כי
אמה בא אל הארץ אשר
יקח אליהו נתן לך לא
תלמד לעשות פתועבת הגוים
הגם:

תורה קב
דברים שפטים י' (ט) כי
אמה בא אל הארץ אשר
יקח אליהו נתן לך לא
תלמד לעשות פתועבת הגוים
הגם:

קבא היה מחזק את אנשיו שקיבול"א לפניו בקובלנא [2] גדולה, על שהם רחוקים מתפילה מאד, וקשה עליהם מאד להתפלל. והי' מחזק אותם ומנחם אותם בכמה לשונות שלא יפלו בדעתיהן בשביל זה. ואמר, הלא אצל הגר שנתגייר, כמה זכ"י הוא אצל"ה כשזוכה לידע אמירת

ד"ה הן לה' אלקיך השמים, ובסוף פרשת נצבים בשם הנעם אלימלך רבו.
22 נראה שהכוונה רק מצד מה שאמרו בגמ' לא תלמד לעשות אבל אתה למד להבין ולהורות, ולא ככישוף ממש שמכושש פמליא של מלעה (סנהדרין סו:) אבל עיין מ"ב סימן כה ס"ק מב. שעלול לקצץ בנטיעות.
23 * דברים יח ט' ועיין פריש"י שם
24 ובע"ז ית. ומג: ובספרי דברים פסקא קע ט'
25 בתרלד- הוא
26 עיין פל"ח
27 מוהר"נ"ת בתקפא
28 עיין רמב"ם הלכות תפלה פ"א הלכה ג' ד'
29 גם בתרלד- לכווין, בתרלד- לכוון, ומתוצו- לכווין
30 בתרלד - האר"י ז"ל ומתורלו - האר"י ל'
31 במתקדים כולם - שְׁקָבֵל
32 פירוש המילה עיין סנהדרין קד: ופרש"י שם
33 בתרלד- אצל (תוקן בלי"ט)

2 לשה"כ קהלת ב' כג
1 קהלת ב' ח'
2 כסוי מהגמ' בימות ט. ו. ומנחות פ: וירושלמי בימות פ"א ה"א
3 * קהלת ב' כג [ע"ש הלשון קצת שונת]
4 איוב ה' ז'
5 * איוב יד א'
6 שם פסקא ז' מדבר מעמל תורה אבל לא נזכר הפסוק לעמל יולד ועיין ליקוט שמעוני יהושע א רמז ו'. וסנהדרין צט: ותנא דבי אליהו רבה פרק יג. ואותיות דר"ע אתה ת.
7 קהלת ב' יד
8 עיין פל"ח כאן
9 עיין שיחות הר"ן סימן שח
10 גם בתרלד - יכוון, ומתורלו - יכוון
11 מוהר"נ"ת בתקפא
12 מקובל שהיה זה רבי יודיל' תלמיד רבינו בעל רוח"ק עיין שיש"ק ח"ו יח. ועיין שיחות הר"ן סימן עה. והוזהר זו שלא לכוין כוונות האר"י"ל בתפלה הוזהרו עליה עוד הרבה צדיקים עיין אור המאיר סוף קטע ראשון פרשת מצרע ובהפסרת וירא בשם הבעש"ט. ועיין תולדות אהרן (מיוסמיר) סוף דרוש לימים נוראים. ומאור ושמש פרשת עקב

8 מתורלו - תחלה
2 עיין עירובין יח: ק"ל שנים פרש אדם מזה והוליד שדין רוחין וליליין ועיין זוהר בראשית נד: הטעם לזה כדי שתצא ממנו זהמת הנחש. הובא בסדר לאברהם ז' כה, ועיין אור החיים בראשית טו ה' טעם שלא הקפידה שרי לתת שפחה לבן חורין וגם אברם הסכים לזה, כוונתם שתצא בה הוזהרה תחילה. עיין זוהר מצרע דף נו. שמכריח שיצק בה טפה שניה כדי שיצאו הסינים בעשו ודלא כהמדרש שהביא רש"י בענין השפורפרת. ועיין מזה בעשרה מאמרות מאמר חקור דין ח"ג פרק יח. עיין זוהר חדש יתרו דף מב. ד"ה מה עבר קב"ה.
3 עיין קדושת מרדכי ח"ב הע"ת פרשת ראה דף קט מה שאמר הרבי מלעלוב בשם רבי יחזקאל משינאווא ע"ה"פ ודרשת וכו' נעשתה התועבה הזאת, כי ד"ת צ"ל רק מה שמטפעים מן השמים. גם ע"ש ריש פרשת אחרי.
4 ע"ש פסקא א' ועיין בתנחומא יתרו טו ויקהל ד', ובראשית רבה כד ה'.
5 איוב כח כו
1 עיין אגרות הרמב"ם מאמר קדוש ה' שכתב מה שדרוש לרבים צריך לחזור ד"פ קודם ומה שכתוב צריך לחזור אלף פעמים.
1 עיין חומת אבן משלי ג יג בשם הנגיד שאמר לב"י. ועיין בעש"ט עה"ת שיר השירים א'.
11 מוהר"נ"ת בתקפא

מאמר שלא לכוון כוונות בתפילה

מספה"ק ליקוטי מוהר"ן תנינא

זמן ומקום אמירת התורה

לא ידוע

פתיחה

בענין כוונות האריז"ל שיש המכוונים בתפילה, יש צדיקים שאומרים שהוא תועלת גדולה לכל ירא שמים ולא דווקא לגדולי ערך. רבנו חולק ודוחה דבריהם בהחלט ואמר שהוא פגם גדול למי שאינו ראוי לזה, כי ראוי רק לצדיקים הגדולים במעלה בלבד.

ליקוטי הלכות

אין

שיחות

רבנו נתן לרבי יודיל רשות ללמוד קבלה וכתבי האריז"ל ו"ל אולם אמר לו במפרש שלא יתפלל עם פגנות רק שהתפלה תהיה בפשיטות בפרוש המלות. (וראה ליקוטי מ"ב סופו סימן ק"כ). (שיש"ק ח"ז יח)

רבי יודיל למד כתבי האריז"ל בפקודת רבנו ז"ל, אולם רבנו אמר לו במפרש שלא יתפלל עם פגנות, רק שהתפלה תהיה בפשיטות בפרוש המלות^פ; והוא ה'אחד מאנשי שלומנו' המזכיר בפנים בליקוטי תנינא סימן ק"כ, עין שם: (שיש"ק חדש ח"ג תשנ"ד)

שם הערה פב – מה שמובא ב"חיי מוהר"ן סימן ב' וכן לקמן סימן תתנ"ה שהיה רבי יודיל מתפלל עם סידור האריז"ל – הכוונה שהיה אכן מתפלל מתוך סידור זה, אך בציווי רבינו לא היה מכוין את הכוונות שבסידור הנ"ל בעת התפילה עצמה. וראה כעין זה ב'מאור ושמש' פרשת עקב ד"ה 'הן לה' אלוקיך': "כן שמעתי מאדוננו מורנו ורבינו בוצינא קדישא מורינו הרב אלימלך [מליז'ענסק] זצוק"ל, שאמר שאין מתפלל על פי הכוונות. ומה שמתפלל מתוך סידור האריז"ל הוא מפני שהשם הוי"ה נכתב שם בכתובה תמה, והוא גדול", וראה שם בפרשת ניצבים ד"ה 'כי המצווה הזאת וגו': "שמעתי מאדוננו מורנו ורבינו הרב הקדוש האלקי רבן של כל בני הגולה רבינו אלימלך זצוק"ל, לבל יחשוב אדם מחשבות וחשבונות כוונות השמות. רק יקשר נגלו ונסתרו, שהוא נפשו ורוחו ונשמתו. באין סוף ב"ה, ועל ידי זה הוא מקשר כל התגלות העולמות ופנימיות העולמות בו יתברך. וכל כך תהיה מחשבתו דבוקה בנועם ה' – עד שלא יהיה לו פנאי אפילו רגע לכיון הכוונות; ואדם אשר בבחינה זו בתפילתו, נעשים הכוונות והייחודים מאליהם על ידי תפילתו".

השאלה ששאל רבנו – אחר שאמר את התורה קרא את ה'שוע' בליקוטי מוהר"ן סימן ו' – לאלו המתפללים בסידור האריז"ל: "תאמרו לי איך מריזו בתורה זו כל פגנות אלול ומה שגבוה עוד מכוונות, במספר חיי מוהר"ן (סימן ב') – עקר שאלתו היתה לרבי יודיל שהיה מתפלל עם הכוונות שבסידור האריז"ל". (שיש"ק ח"ב רעה)

בענין התפלה ספר רבנו זכרוננו לברכה עמנו הרבה. והזהיר מאד להכריח את עצמו להתפלל בכוונה גדולה, דהינו לקשר המחשבה אל הדבור בקשר אמיץ וחזק שיטה אנו היטב היטב וישמע מה שהוא מדבר בתפלה וזה עקר תפלה בכוונה ולא היה מצוה להתפלל עם כוונות ממש על פי כתבי האריז"ל זכרוננו לברכה, אפלו לאותן האנשים שהיו לומדים כתבי האריז"ל על פי פקודתו. ואמר שעקר שלמות התפלה הוא ברוך אתה ה' וכו' וכו' כפשוטו. וזה עקר כוונת התפלה, שיכון פרוש המלות וישמע היטב מה שהוא אומר: (שיחות מוהר"ן – אות עה)

פרפראות לחכמה דרך ד' על ירושלמי ברכות פרק ב הלכה ד – רבי ירמיה בשם רבי אלעזר נתפלל ולא כון לבו אם יודע שהוא חוזר ומכוון יתפלל ואם לאו אל יתפלל. אמר רבי חייא רובא אגא מן יומי לא כוונתי (לפי שטרוד בהרהור תורה היה), אלא חד זמן בעי מכוונא והרהרתי בלבי ואמרית מאן עליל קומי מלכא קדמי ארקבסא או ריש גלותא (ארקבסא – אלקפטא שהוא למעלה מריש גלותא וכלו' אם נבנסין להמלך לסדר ממש למעלה או ממעלה למטה ואלקפטא קודם להריש גלותא:). שמואל אמר אגא מניתי אפרוחיא (הפורחים מחמת הרהור התורה). רבי בון בר חייא אמר אגא מניתי דמוסיא (שורות בנין). אמר רבי מתניה אגא מוזק טיבו לראשי דכד הנה מטי מודים הוא כרע מגרמיה (ואף שאני טרוד בהרהור התורה).

ביאור הפל"ח בדרך ד' – או יאמר מן יומי לא כוונתי, רצה לומר כוונת השמות כמו כוונת האריז"ל (כי הלא אז היו מדברים בלשון הקודש, ולא היו צריכין לכיון פירוש המילות, עיין בליקוטי תנינא בסימן קכ). וזה חד זמן בעי מכוונת שהיה רוצה לכיון הכוונות באיזה פעם. והרהרתי בלבי וכו' אלקפתא או ריש גלותא, כי באמת לכאורה קשה בזה להכריע, כי הלא אם כיוון כל כוונת השמות ולא כיוון הכוונה הפשוטה של פירוש המילות כפשוטן, בודאי לא יצא חובת התפילה כמובן לכל משכיל, ונמצא לפי זה שכוונת פירוש המילות הוא חיוב יותר מכוונת השמות, ובאמת כוונת השמות בודאי מרום ונשגב למעלה למעלה מכוונה הפשוטה, ולא כל מוחא סביל דא. וזה שחקר בשכלו מאן עייל ברישא אי אלקפתא – בחינת כוונות

הקדושות של צירופי שמות, או ריש גלותא – הוא בחינת פירוש המילות כפשוטן, שהוא בחינת ריש גלותא שהוא בחינת מלך על ישראל בגולה, והוא המוציא והמביא בכל ישראל, כמו כן הכוונה הפשוטה היא נוהגת בכל ישראל, והכל דוחקין עצמן לכיון בה, ועל ידה ממשיכין כל ההשפעות, הגם שהתפילה היא בגלות בחינת "ואני בתוך הגולה" (עין ליקוטי תנינא סימן פד), ועל כן נקרא 'ריש גלותא'. וזה בעין מאמר רבותינו ז"ל (ברכות סד.) 'סיני ועוקר הרים וכו' סיני עדיף כי הכל צריכין למרי חייטי' (עין מאמר 'אור הגנוז' סימן טו ליקוטי א). ועל כן אם רוצין לכיון הכוונות הגדולות והקדושות, יש ספק אם יכוון הכוונות מקודם מגודל קדושתן ומעלתן, או שיכווין מקודם הכוונה הפשוטה מחמת שהכל צריכין לה, והיא עיקר חיוב התפילה, אם לא אצל הצדיקים הגדולים המופלגים שאצלם כל הכוונות נכללין בקשר אחד עם פירוש המלות, והיו לאחדים בידו עיין ליקוטי תנינא סימן ק"ב הנ"ל. וזה שהודיע לנו רבי חייא ז"ל הספק שיש בזה, ובעין שהזהיר רבינו ז"ל על כמה אנשים עיין בסימן ק"ב הנ"ל. וזה אמר אנא מניתי אפרוחי בחינת המידות של ו' קצות: עיין בפרדס וברגל ישרה הנ"ל. אנא מניתי דימוסיא בחינת הצירופי אותיות של התיבות שהם בחינת אבני הבנין כנ"ל. ובאמת כל זמן שהכוונות הם בבחינת מספר ומנין, יש אחריות גדול מהבלבולים שמתגברין במקום מספר ומנין, ובכל זה יש עמקות גדול מחכמת הבעל שם טוב ותלמידיו הקדושים ז"ל, ועיקר שלימות התפילה שתהא בבחינת ביטול גמור ובדיקות עצום למעלה מהמספר, בבחינת אחדות גמור, כמרומו במאמר 'ויאמר בועז' סימן ס"ה עיין שם והבין. ונמצא שגם הם הודיעו לנו הספק שיש בענין הכוונות. וזה אמר מחזיק אני טובה וכו', היינו שאפילו כשהגיע למודים שצריכין לכרוע בגוף ובמעשה, שאז בנקל יותר לכיון כוונת הכריעה ולכרוע במעשה גם כן, כי לכיון ב' מיני כוונות הסוד והפשוט ביחד קשה קצת, כי אי אפשר לחשוב שתי מחשבות ביחד, ויש ספק איזה קודם כנ"ל. אבל במצוות מעשיות בניקל לכיון הכוונה ולעשות המעשה גם כן, על כן אמר שגם בזה לא כיוון בכל פעם, רק מאליו היה כורע, רצה לומר מחמת גודל הביטול והדיקות, ובפרט במודים, ממילא נתבטל הגוף גם כן בכריעה והשתחוואה לגבי אין סוף, שזה כלל כוונת התפילה לאנשים כערכנו.

עד כאן השיחות

קושיות

א. והקפיד עליו רבינו ז"ל מאוד, ואמרו לו שלא יעסוק עוד בזה, ולא יתפלל עם כוונות, רק יכוון פירוש המלות כפשוטו, – צ"ע מה כל כך נורא לכיון כוונות האריו"ל בתפילה? נראה לי כי תפילה עיקרא עבודה שבלב, ואילו הכוונות למי שלא ראוי עדין, זו עבודה של מה, ומח הוא קר ויבש, להבדיל מהלב שהוא חם ולח, וכידוע שכל כח ההתפעלות וההתלהבות הוא מהחמימות שבלב, ולא שייך כלל במח, ועל כן היראה ואהבה הן בלב, ולא שייך במח. וכל תפילה שאינה בדחילו ורחימו אינה עולה כלל כמבואר בתורה קיב, כי כל תיבת תפילה צריכה לצאת בכח מהלב, ובבחי' כל עצמותי תאמרנה. אבל המח תפקידו בתפילה לכיון למי מתפלל/ו ולהבנת הפשט, שזה הכנת הכלי שבתוכו מכניס את כל כח ליבו, ועל כן צריך לערב את המח רק מעט ההכרח, כדי לא לכבות על ידו את חום הלב שבדיבור. כך נראה לי.

ב. מי שאינו ראוי לזה, כשמתפלל עם כוונות הוא כמו כישוף – צ"ע מה הקשר לכישוף שפירוש מכחיש פמליא של מעלה (סנהדרין סז), והרי כוונותו לשם שמים? בפשטות נראה כוונת רבנו כאן שהדמיון לכישוף או רק מצד מה שאמרו נגמ' לא תלמד לעשות אבל אתה למד להבין ולהורות. אבל ראה משנה ברורה סימן כה ס"ק מב. בענין הנחת תפילין של יד שנחלקו אם להניח בישיבה עפ"י הסוד המבואר בוהר, או בעמידה עפ"י הנגלה בגמרא. והרמ"א בהגה פסק כפשט הגמרא בעמידה. וראה המ"ב שם בשם אליהו רבה/ו ראה גם אליהו זוטא אות י' שאע"פ שכמה

² הערה לג – א"ה. נראה כוונתו בפירוש 'אלקפתא' שמרמו על הכוונות הקדושות שבתפילה אשר רחוקים מסתם בני אדם, והוא כשר וממונה תחת המלך אשר רחוק משאר העם, ואין לו קשר איתם כל כך, מה שאין כן הריש גלותא שהיה מעורב בכל אשר נעשה בעם כידוע.

³ הערה לד – היינו השש מידות מחסד עד יסוד.

^ד הערה לה – וז"ל הפרד"ס לרמ"ק בשער כג פרק א: בר"מ (נשא דף קכא:) פירש הרשב"י ע"ה כי האפרוח הוא התפארת כלול שש קצוות שהם שש כנפים פורח למעלה ולמטה. אמנם בתיקונים בריש ספרא בהגדה דרבה בב"ח מפרש בו האפרוחים הם מצד הצדיק בסוד האור החוזר ממטה למעלה. ופירש האפרוחים הם כמו פרחים שאינם גמר פרי ... ואפשר שגם התפארת נקרא כן מצד הצדיק.

^ה הערה לו – תורה סה אות ב וז"ל: כי כל דיבור ודיבור הוא עולם מלא, וכשארם עומד להתפלל ומדבר דיבורי התפילה, אזי הוא מלקט ציצים ופרחים ושושנים נאים, כאדם ההולך בשדה ומלקט שושנים ופרחים נאים אחת לאחת עד שעושה אגודה אחת ... כמו כן הוא הולך בתפילה מאות לאות, עד שמתחברים כמה אותיות, ונעשה מהם דיבור. וכן עושה בתיבות שלמות. ואחר כך נתחברין שתי התיבות ... מי יפאר גודל פאר הליקוטים והקיבוצים, שאדם מלקט ומקבץ בדיבורי התפילה ... הכלל שצריך לעשות אחד מכל התפילה כולה, ובכל דיבור שמדבר יהיה נמצא שם כל הדיבורים של התפילה וכו' עיי"ש עוד באריכות נפלאה.

^ו אין הכוונה להפריד את הדבור מהמחשבה כי אדרבה עיקר הדבור הוא כשהוא קולמוס של הדעת, אבל לא שחושב במחשבתו גדולת הבורא כי זה צריך לעשות לפני התפילה ובתפילה הלב מדבר מה שכבר נעשה אצלו קניין הדעת בהרגשת גדולת הבורא, באמירת שם השם לבד ובכל תיבה שאומר היא ביראה ואהבה כראוי למדבר אליו ית' הנמצא מאד מקשיב ומשגיח.

^ז אליה רבה סימן כה אות (יח) לא נהגו וכו'. לשון הלבוש אינו מנהג. בלחם חמודות דף צ"ד (שם אות נו) ומלבושי יום טוב (סק"ז) ומקור חיים (שם) תפסו על הלבוש שאינו מנהג, דלא ידע שכתב האגור (סימן פד) כן בשם הוזהר (ח"ג קב ע"ב) ויש בו סוד עפ"י הקבלה ע"כ. ולי נראה דראה וידע הלבוש זה ואפילו הכי ס"ל דאינו מנהג, כמו שהאריך רש"ל בתשובה סימן צ"ח דאין לסמוך בזה אדברי זוהר, וכל המשנה ומברך בישיבה ידו על התחתונה עיי"ש. ומסיים דמי לנו גדול מר' שמשון מקינו"ן אחר שלמד ספרי הקבלה אמר שהוא מתפלל כתינוק בן יומו, דמי שלא ידע להשיג סודה על נכון בקל יבא לקצץ בנטיעות. והטעם בהנחה דומה לעבד שמקבל חותם של עבודת העמידה. ומהר"ם כתב דילפינן לכם מספירת עומר, מבואר דאף ההנחה יאה בעמידה, ודלא כפשרת מג"א (סק"ב):

פוסקים כתבו שהרמ"א טעה וצריך להניח בשיבה, לא קשה ויש לנהוג כמבואר בגמרא, כי הרש"ל כתב: דמי לנו גדול מר' שמשון מקינן אחרי שלמד ספרי קבלה אמר שהוא מתפלל כתינוק בן יומא, דמי שלא ידע להשיג סודה על נכון בקל יבא לקצץ בנטיעות. עכ"ל. הרי מבואר שאפילו אדם גדול מאד יש לו לחשוש שאם ינהג על פי הסוד יבוא לקצץ בנטיעות דהיינו בחי' של מכחיש פמליא של מעלה.

ג. לא תלמד לעשות אבל אתה למד להבין ולהורות – צ"ע כי בסנהדרין סח. מובא מאמר זה על מעשה שעשה רבי אליעזר נטיעת ועקירת קישואים ע"י כישוף ללמד את רבי עקיבא, הרי שלא רק לימד אלא גם עשה מעשה ללמד.

ד. והיה טוב יותר להתפלל בלשון לעז שמדברים בו... אך כבר תקנו לנו אנשי כנה"ג סדר התפילה.. בלשון הקדש. – צ"ע ראה לשון הרמב"ם תפילה א ד' – ומפני זה פשוטה אַחַד מֵהֶן מִתְפַּלֵּל תִּקְצַר לְשׁוֹנוֹ לְשֶׁאֵל תִּקְצַרְוּ אוֹ לְהַגִּיד שְׁבַח הַקְּדוֹשׁ פְּרוֹף הוּא בְּלִשׁוֹן הַקְּדוֹשׁ עַד שִׁיעֲרָבוּ עִמָּה לְשׁוֹנוֹת אַחֲרוֹת. עכ"ל. משמע שמלכתחילה רצו שיתפללו לשון הקודש וכיון שלא ידעו אותה, תיקנו להם לשון אחד לכולם בלשון הקדש. נראה אפילו אם הדיוק נכון א"א להכחיש את החוש, על כן בהתבודדות בוודאי שטוב יותר לדבר בלשון שרגיל בו ביותר.

ה. ואצל הצדיקים האמיתיים הגדולים במעלה, אצלם כל הכוונות של האר"י ז"ל וכו' הם פירוש המלות. – צ"ע האם רוצה לומר שרק צדיק אמיתי גדול מותר לו לכוון כשזוכה שהכוונות הן אצלו פירוש המילים, או שרוצה לומר שרק צדיק אמיתי גדול יכול לזכות לזה. או שדרך כלל רק צדיק אמיתי גדול זוכה לזה? נראה לי לא ברור אלא רק שאם רבי יודיל שהיה צדיק גדול מאד בעל רוח הקודש ובקי בכתבי האר"י ז"ל היטב, הקפיד עליו רבנו מאד ועל כן רק מי שמחזיק עצמו גדול ממנו אולי יכול להתיר לעצמו.

ו. ראה לעיל בשיחות פל"ח על ירושלמי ברכות שכיון שא"א לחשוב שתי מחשבות ביחד כמבואר בתורה רלג קשה איך יכוון פירוש המילה עם כוונת הסוד שבה. ואם הכוונה לכוון בזה אחר זה מה קודם למה. ומסתמא גם לזה התכוון רבנו שרק צדיק גדול שאצלו הכוונה כלולה בפשט מותר לו לכוון.

ז. צ"ע לכאורה גם כשמכוון פשט המילה זה בחי' של עירוב השכל שמקרר את התלהבות הלב. וצ"ל שכשמתפלל בלשון שרגיל בו יכול לבוא להתפעלות כמעט בלא עירוב השכל, אבל הכוונות כיון שלא רגיל בהן עד שהן פשט אצלו צריך לזה עירוב שכל יותר מדאי שמכבה את התלהבות הלב.

ח. ואצל הצדיקים האמיתיים הגדולים במעלה, אצלם כל הכוונות של האר"י ז"ל וכו' הם פירוש המלות – צ"ע איך הגיעו לזה אם לא כווננו כלל עד שהתרגלו? כנראה שהתרגלו לכוון אבל לא בתפילה¹. והעיקר נ"ל שאין הכוונה להרגל אלא לבקיאות היטב בכוונות וגם הרגל לראות פנימיות בכל דבר ורק כך נעשה הכוונה חלק מהפשט. ועל כן רק צדיקים גדולים זוכים לזה.

הקדמה

עניין אם לכוון כוונות האר"י ז"ל בתפילה שנוי במחלוקת גדולה וקיצונית. שהאר"י ז"ל גילה את הכוונות על מנת שיכוונו אותן. וכך נוהגים הרבה מקובלים ולומדי כתבי האר"י ז"ל עד היום. לעומתם כבר בזמן האר"י ז"ל כותב המהרש"ל בתשובה² שרבי שמשון מקינן שהיה מקובל גדול אעפ"כ לא כוון כוונות התפילה. וכן גדולי החסידות³ כתבו שהוא פגם גדול מי שמכוון ואינו ראוי לכך ואינו ראוי אלא ליחידים צדיקים גדולי מעלה. ראה מה שכתב בזה השפע חיים⁴ שמצווה ללמוד קבלה וכו' ואעפ"כ מי שלא בקי בחכמה זו על בוריה ויודע

¹ שזה אפילו בכישוף מותר, כמבואר בסנהדרין סח. במעשה שעשה רבי אליעזר נטיעת ועקירת קישואים ע"י כישוף ללמד את רבי עקיבא, הרי שלא רק לימד אלא גם עשה מעשה ללמד.

² שו"ת מהרש"ל (רבי שלמה לוריא ר"ע-שלי"ד) סימן צח – לכן אהובי אל תלך בדרך אתם ואין לך עסק בנסתרות המתהרים בחידושים כאילו הן יודעים ומבינים רז תורה וצפוניה והלואי שידעו הגלויים מה יפה כח של רבי שמשון מקינן אחר שלמד סתרי הקבלה אמר שהוא מתפלל כתינוק בן יומא וד"ל

³ האור המאיר מזוטומיר תלמיד המגיד ממעזריטש ורבי אלימלך מליזנסק ותלמידו המאור ושמש ורבנו ועוד

ראה גם ספר יושר דברי אמת (לרבי משולם פייבוש הלוי הלר מזבורז) – אות מג – ובאמת אתה ידעת אף על פי שבילדותי למדתי קצת כוונות, אבל איני מכווין בהם כלל, כי עיקר הכוונה היא שבירת הלב כנ"ל, ואהבה ויראה ותמימות וניצוח כנ"ל, ואם היינו זוכים לזה, בנקל היינו יכולים לכוון כל כוונת האר"י ז"ל, שבאמת לא נאמרו אלא לאנשים כמותו, או פחות מעט, שכבר לבם טהור מכל סיג המפסיד המתאווה לכל התענוגים הגשמיים, ומתאווים לתענוג רוחני דהיינו כבוד, שזה כולל הכל קנאה ושנאה וכעס וחמדה ונקימה וכו', כי זה זיל קרי בי רב הוא אצל הנגשים אל ה' באמת ואמונה ולא בזיוף ח"ו, אבל אנחנו מנוגעים, מכף רגל ועד ראש אין בנו מתום, וכל ראש לחלי וכל לבב דוי, ולבבנו לא מטוהר מתאוות הגשמיות כלל, ומכל שכן תאוות הדקות, שאנו נהנין ומתענגים בשבח והלל אותנו, ואנו שונאים הגנות, ועל ידי זה אנו רחוקין מהשי"ת, ולא נוכל לכוין דעתנו אליו כלל אפילו כפשוטו, ואיך נוכל לכוין כוונות העומדים ברומו של עולם, לזאת בחרתי לי לכוין כוונה אחת, לכוין הלב להשי"ת בכל מה דאפשר, לכוונת התיבות והמלות כפי האפשר, ועם כל זה אם אוכל לפעמים לכוין ברגע איזה כוונה קלה, דהיינו איזה שם, שלא לטרוח על זה ושלא לילך מן הכוונה האמיתית הנ"ל אזי טוב:

⁴ שפע חיים (לרבי יקותיאל יהודה הלברשטם מקוליונבורג) כרך יח עמ' רלב – ובלי ידיעה זו של חכמת הקבלה מעשה מרכבה וספר יצירה מהמנמע לעבוד את השי"ת ולהתפלל כדת. ובדרך זה הלכו הגאון⁵ בעל התניא וקה"ק מוהרצ"ה מזידיטשוב זי"ע ותלמידיהם הקדושים, ולמדו את העם שבכדי להגיע לעבודת ה' באמת צריכים לדעת חכמת הקבלה ובלי זה אי אפשר להיות יהודי, וכמו חכמי

כיצד פועלים הכוונות בעולמות, שזה לא יתכן לדעת אלא ע"י קבלה מפי אליהו וכשמגלין לו מן השמים, אינו פועל כלום בכוונות/21. וכן היא דעת בעל התניא ומוהרצ"ה מזידיטשוב ותלמידיהם.

מאיך הקמארנע רב כתב שמצווה גדולה לכוון. ראה היכל הברכה/22 ויקהל שגם מי שיש לו רק נפש דעשיה/23 יכול לייחד יחודים ויקשר עצמו עם צדיקים יעלה יחוד עמהם. עוד כתב בפרשת ראה אל יפתוך ערב רב דאינון קיימין רישין דעמא בחכמות זרות, שענין היחודים לא שייך אלא לגדולי ערך כמותם. אלא הולך בהם ילך בטח, וכו' כמו שלמדנו הבעש"ט והאריז"ל. ובים החכמה/24 כתב/25 שיאמר בפיו ויכוין בלבו שכל הכוונות שמכוין המה על דעת הצדיקים האמתיים היודעים סוד הכוונה על בוריה וידע באמיתות לבבו היותו רחוק מאמיתות מהות הכוונות, ושאינן עטרת הכוונות הולמתו, ויכוין ברעותא דלבא וברוח שפלה ביודעו לפני מי הוא עומד וכו', ולא יעשה מהם עטרה להתגדל בה, ובתנאים אלו נראה דכולי עלמא מודו דרשאי לכוין. עוד כתב שם/26 בדעת רבנו שדווקא כשמכוון כגון בדרך לימוד מפריע לדביקות, ועל כן אסור לכוון.

המחקר מלפנים דרשו גם הם את הכתוב דע את אלקי אביך ועבדהו שידיעת אלקי אביך היא הקדמה הכרחית לעובדהו, שלא תשיג עבודת ה' אלא כ"כ תדע פנימיות הדברים שמצה בגי' ה"פ הוי' וכדו', וגם בזה אין המכוון כחסרי דעת שמחשבים חשבונות בעלמא שבוה הם מגשמים את הדברים, אלא צריכים לדעת פנימיות ורוחניות הדברים, וזה לא יתכן אלא ע"י קבלה מפי אליהו וכשמגלין לו מן השמים, וכמ"ש הרמב"ן בהקדמת ספרו עה"ת ואני הנני מביא בברית נאמנה לכל מסתכל בספר הזה בל יסבור סברה ואל יחשוב מחשבות בדבר מכל הרמזים אשר אני כותב בסתרי התורה כי אני מודיעו נאמנה שלא יושגו דבר ולא יודעו כלל בשום שכל ובינה זולתי מפי מקובל חכם לאוזן מקובל מבין וכו' עיי"ש, ואף האריה"ק לפני שלימד את הרח"ו לקחו לים כנרת והשקוהו שם מבארה של מרים ונפתחו לו מעינות החכמה (ועי' שה"ג בערכו), ואז היה יכול למסור לו חכמת הקבלה, עכ"ל ועיי"ש באורך.

27 בשפע חיים כרך יב עמ' תכה כתב – ושמעתי מאמרו"ר ז"ע שפ"א בא אדם חשוב (שהחשיב עצמו למקובל) אל א"ז מצאנו ושאלו על איזה כוונות יתפלל, אם ע"פ האר"י או הרמ"ק, ושאלו א"ז האם קורה אצלך לפעמים שאתה אומר תיבה בשמו"ע ואינך מכוין את פירוש המילות, הלא נתחווורו פניו והשיב שאינו יכול להעיד על עצמו כן, א"ל א"ז אם כן הלא מימך עדיין לא התפללת ואיך תרצה כבר להתפלל ע"פ הכוונות, ואמרו"ר הוסיף שבודאי לא יתכן לכוין כוונות האר"י והרמ"ק לפני שמכוונים פירוש המילות כי קודם עליו לדעת מה הוא מתפלל לפני השי"ת. וכן איתא בירושלמי (ברכות פ"ב) נתפלל ולא כוין לבו אם יודע שהוא חוזר ומכוין לבו יתפלל ואם לאו אל יתפלל, ובשו"ע סי' צ"ח כתב המחבר שחסידי הראשונים היו מגיעים קרוב להתפשטות הגשמיות בתפילתם, אך כבר כתב בשו"ע סי' ק"א שהאידינא אין מכוונים ואין מחזירין מחסרון כוונה, וא"כ מהמקום יש לנו לעסוק בדברים מכבשונו של עולם לפני שאנו מקימים את ההלכה הפשוטה בשו"ע.

28 בספר היכל הברכה פר' ויקהל (כרך ב, דף ד"ש ע"א) כותב ר' יצחק אייזיק יהודה יחיאל סאפרין מקאמרנא, וז"ל: בני, תרגיל עצמך להיות בקי בשמות הקדושים וביחודים הקדושים, להיות נפשך דבוקה בחי החיים בכל עת, כי זהו חיות נפש כל ישראל, ואף מי שאין לו אלא נפש דעשיה ומכ"ש רוח דעשיה יכול לייחד יחודים, ויתקשר עצמו עם הצדיקים ויתעלה יחודו עם הצדיקים, עכ"ל.

שם פר' ראה (כר' ה, דף צח ע"א) כותב אדמו"ר מקאמרנא, וז"ל: אל יפתוך ערב רב דאינון קיימין רישין דעמא בחכמות זרות, שענין היחודים לא שייך אלא לגדולי ערך כמותם – ראש בני ישראל ורע בעיני הוי"ה, אל תשגיח על שטותים שלהם, אלא הולך בהם ילך בטח, כל ישראל ראוין לאותו איצלא ובלבד שיהיה לבו לשמים באמת לפום דרגא דיליה, כמו שלמדנו מרן אלקי קדש קדשים רבינו ישראל בעש"ט ומרן האר"י שמסרו יחודים לכל נפש ישראל, ודי בזה אזהרה בדור הזה דאימסור עלמא לטפשים, עכ"ל.

29 לאפוקי מדעת רבי יעקב יוסף בעל התלדות שרק מי שיש לו נפש דבריאה יכול לכוין. (לקמן מאמר בים החכמה אות ז)

30 עיין בזה מאמרי ים החכמה ח"ב לרבי יצחק מאיר מורנגשטרן עמ' פא מאמר אנא מיומי לא כוונתי, מאמר ארוך בענין כוונות האריז"ל בתפילה (שנדפס בים החכמה תשע) ומביא שם את כל הדעות בזה לחיוב ולשלילה. (ראה שם אות ט' שהביא דעת האוסרים לכוון ביניהם החיד"א במחיק ברכה אר"ח סימן רעד אות ב' שאסר אפילו להרהר הסודות למי שאין לו יד ושם בתורת הקבלה עיי"ש. ושם באות יב כתב והנה כדברי הרמ"ק שזכרנו לעיל "כי המכוין בתפלתו על דרך האמת אין כח בחיצונים להפסיקו במחשבות בטלות". כן היה מנהג רבותינו תלמידי הבעש"ט שהורו לכל מי שחש בפנימיות נפשו שעל ידי הכוונות יבוא לתוספת דביקות, שרשאי לכוין אע"ג דלא נחית לגודל דקות ועמקות הכוונות, כדאיתא כיו"ב בספר אמרי פנחס שער התפלה אות ס"א (בהנמיח עמוד רצ"ט) "כמה פעמים הזהיר לנו לכוין בתפלת העשיה, ואמר רבי רפאל (מבערשיד) ז"ל, שעיקר שורש התפלה לתקן עולם העשיה ולכן הזהיר לכוין דייקא בזה כמבואר עוד שם לעיל אות כ"א. ופעם אחת חלם לי (רבי שמואל ואלציס ז"ל) בחייו שאמר לי וציווני לכוין כוונות הקטורת, ואמרתי לו מה לי לכוין כיון שאיני יודע השורש של הכוונות, ואמר לי מה בכך, כך כתוב בסידור לכוין בזה התיבה זו הכוונה, צריך לכוין כך". ושם להלן אות ע"ח (עמוד ש"ג) "כמה פעמים ציוה לנו לכוין השמות המסוגלים לתקן עון הכעס וכו', ואף שאין יודע לנו תוכן הדברים והכוונות, היה אומר לנו מה איכפת לכם כך כתוב בסידור לכוין כך" עיי"ש עוד. ועיין שם אות יד שמביא דעת תלמידי הבעש"ט שהורו שלא לכוין)

31 ועיי"ש אות ו' – ולזה העצה היעוצה לכל חכם לב הרוצה לעלות במעלות קדושים לכוין בתפלתו כפי איזה כוונות שיהיה, שיאמר בפיו ויכוין בלבו שכל הכוונות שמכוין המה על דעת הצדיקים האמתיים היודעים סוד הכוונה על בוריה, וידע באמיתות לבבו היותו רחוק מאמיתות מהות הכוונות, ושאינן עטרת הכוונות הולמתו, ויכוין ברעותא דלבא וברוח שפלה ביודעו לפני מי הוא עומד וכו', ולא יעשה מהם עטרה להתגדל בה, ובתנאים אלו נראה דכולי עלמא מודו דרשאי לכוין, כי באמת כל תפלות ישראל מצטרפים להשלים תפלה אחת כתיקונה העולה לרצון לפני ארון כל, וכולם יש להם בה חלק, אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוין לבו לשמים,

32 שם אות יד – לא נאמרו אלא למי שהכוונות מפריעים אותו מן הדביקות, וכגון שמכוין בדרך לימוד וכויו"ב, וכעובדא דהוי בתלמידי הרה"ק מהר"פ מקאריץ (ליקוטי אמר"פ שער התפלה אות ד', ח"ב עמוד ס"ה) "שבימי נדפס סידור האר"י ז"ל, וביקשו ממנו תלמידיו שיתן להם רשות שיתפללו בסידור האר"י ז"ל, והרשה להם. אחר זמן באו לפניו בקובלנה לאמור כי מעת שהתחילו להתפלל בסידור האר"י ז"ל איבדו הרבה טובה מהרגשת החיות שהיה להם תמיד וכו', השיב להם הקדוש היא הנותנת וכו' כי הכנסתם כל הכחות וכל מטרת רעיונכם רק לכוונת השמות והצירופים וסרתם מן העיקר לייחד הלב להשי" באמת ובלב שלם, ובעבור זה נאבד מכם החיות והרגש הקדושה באמת.

ונ"ל שאין זו דעת רבנו כלל שהרי לא התיר לרבי יודיל שכבר היה בקי בכוננות אלא רק לצדיקים אמיתיים גדולי מעלה יותר.

נראה יסוד העניין כאן שעיקר התפילה יראה ואהבה, והתפעלות עצומה שמביאה לדביקות בכל תיבה שאומר, וכנ"ל שכל כוונה היא שמערב שכל קר ומקרר את התלהבות וחמימות הלב. וראה חיי מוהר"ן אות תיג ששאלו את רבנו על כוונות שם השם שמבואר בש"ע סימן ה', ואמר ומה חסר לך בפשוטו? ומספר שם/י"ו מוהרנ"ת כיצד אמר רבנו את שם השם בחיל ורעדה נורא. העניין מבואר הרבה יותר בספר אור המאיר/י"ט שמי שלא אומר כל תיבה בתפילה בחיל ורעדה לא שייך כלל בכוננות, כי הכוונות שייך רק למי שלא רק שלא מפריעות לו בתפילה, אלא רק מי שע"י הכוונות מתפלל ביותר חיל ורעדה ודחילו ורחימו. (ואם לא זכינו לכל הפחות נכסוף לזכות לזה, ונדע שעד שנוכה אנו בודאי לא שייכים בכוננות).

עד כאן ההקדמה

✳

תורה קב

אחד (מיוחד) **מאנ"ש** – מאנשי שלומנו, הצדיק המקובל רבי יודל/י, שהיה בעל רוח הקדש ובעל מופת/כ"א, סיפר לי, שהיה מדבר עם רבינו ז"ל בעבודת ה' כדרכו, והבין רבינו ז"ל שהוא עוסק קצת

^ח חיי מוהר"ן אות תיג – ...אנכי שמעתי ממנו גם כן בבית רנ"נ באומין אחר סעדת ערבית, ונשארתי עמו לבדו אחר ברכת המזון. וישב בשתיקה, אחר כך ענה ואמר באימה וביראה גא גא גאט. הינו שבתחלה דבר כמרתת ומודעזע להוציא שמו יתברך בשלמות ואמר רק חצי התבה מחמת הרתת והייע. ואחר כך יצא מפיו הקדוש באימה וביראה גדולה תבת גאט בשלמות כחץ מיד גבור. וכונתו הפשוטה היה להכניס בנו עצם אימת הבורא יתברך שמו, שראויין לרעד ולחיל מאימת שמו יתברך המלא כל העולם ועומד עלינו תמיד.

^ט **אור המאיר** (רבי זאב וולף הלוי מו"טומיר, מגדולי תלמידי המגיד ממזריטש) הפטרת פרשת וירא (מלכים ב ד, א – ז) עה"פ "ויאמר (אלישע) לכי מכרי את השמן ושלמי את נשיכי, ואת ובניכי תחיי בנותר. ופירש"י עד תחיית המתים. בכאן נרמז הערת התפלה ואופני ענינה, כי בודאי לא דברה התורה במתים וחסרי דעת, שעומדים לתפלה, ואינם יודעים בין ימינם לשמאלם מה הם עושים, ואנו רואין שתיכף אחרי התפלה, חוזר לנערותו, ומעשיהו זר כבראשונה קודם עמדו להתפלל, ולא גרע בעצמו שום מדה מגונה ממדותיו אשר נוהג בהם, וכמאז כן עתה תיכף אחר התפלה, ולא לקח לעצמו התעוררות מהשירות ותשבחות שאמר, לשוב מדרכו הרעה ומעשיהו המגונים, דרך משל באמרו בתפלתו גדול ה' ומהולל מאוד, או באמרו טוב ה' לכל ורחמינו על כל מעשיו, בזכרו זאת, ויאמין כי ידבר באמונה שלימה שכדברו כן הוא, אם כן איך הולך אחר כך אחר התפלה תיכף בלי איחור בשרירות לבו הרע, ועושה מעשה נערות, ובוש לא יבוש והכלם לא ידע, איך שפעלו סותרים את דבריו, שאמר בתפלה שהוא יתברך גדול מאוד, גדלות שאין לה שיעור, וממלא כל עלמין ולית אתר פנוי מניה, וגם באמרו טוב ה' לכל, מהראוי להשיב אמריו אל לבו ויבחין בעצמו, אם כן למה אני חסור מהטבה שמיטיב לברואיו, שגם אני אחד מהם, כי מדרכו יתברך הטוב להטיב לנבראיו, ואם כן יתלה החסרון בעצמו, שאינו כלי מוכן ומוכשר לקבל רוב השפעתו, ולזאת ישים מגמת נפשו, לשוב אליו יתברך, לתקן פגומות קומתו, שיוכל להשרות עליו השראת אלהותו וגודל טובו, כי כל זמן שהוא חסר אבר, איננו יכול לקרב את עצמו אל הבורא ברוך הוא, שהוא תכלית השלימות, וכל אשר בו מום לא יקרב (ויקרא כא, ח), ואחרי עשותו כזאת, נעשה כלי מוכן לקבל ההשפעה. והנה אפילו כשהוא מתפלל על דרך האמור, אין זה תכלית העבודה שבלב, כי מהראוי קודם עומדו להתפלל, יכניס בלבו גדלות ורוממות אלהות, ויתלהב בקרבו לעבודה, וכל מה שמרגיש בעצמו בחינת חסרון, יתקן מקודם עומדו להתפלל מה שעיוות בתחלה, ואחר כך יתכן לו לכוון כוונות הראוים לכוין בהם בשמות הקדושים, וכמו דאיתא (ברכות ל, ב) חסידים הראשונים היו שוהין שעה אחת קודם התפלה, כדי שיכניסו בקרבם גדלות הבורא, ולהתלבש בבושה ומורא מרוממותו, וממילא יבטל כל בחינת הרע, ואחר כך כשעומדין להתפלל מכוונין כוונות הצריך לכוין בתפלה, שנודע מספרים שאין אות דומה לחברתה, המרמזים יחודים וזווגים אורות עליונים, והנה בודאי לאו כל מוחא סביל דא, לדעת כוונת הרוממת.

ויאמן האדם אפילו מוכין בהם כראוי לפי דעתו, אכן כשהוא בעצמו עדיין רחוק מהכוונה, תועלתו לא נחשבה למואזה. ושמעתי בשם הבעש"ט זללה"ה, אמר משל על זה, אדם שרוצה לאכול ותאב ביותר לדבר מאכל הנערב אליו, ואחר כך רואה על מקום גבוה מונח הדבר מאכל הישר בעיניו, ואין ידו מגעת לשם, ומכוון כאלו אוכל, ונמצא מה הועיל בכוננתו, וכל מה שהוא מכוון ביותר הוא רעב ביותר, וכמו כן אותן האנשים המכוונים כוונות נוראים ורמים, העומדים ברומו של עולם, ואין יד שכלו מגעת לשם, להיות שהוא רחוק מאד מהכוונה, ומה הועיל בתקנתו, וטוב טוב לו שאל יכניס את עצמו במקום גבוה יותר מערכו והשגתו, ולכל הפחות יתפלל על דרך האמור, והנה מי שחלק לו אלהים בבינה, נפשו יודעת מאוד, היות עיקר הכוונה בכוננות, הוא רק בחינת שלוקח לעצמו מכוונות פסוק זה, בחינת אחד, ומכניס בעצמו אהבת הבורא, או יראת הבורא, כפי ערך ומהות הכוונה, ואחר כך מכוון בפסוק שני, כוונה אחרת, ולוקח לעצמו עוד בחינה אחרת, לעורר לבו להוציא דיבור לפני אלהים בדחילא ורחימא, ונמצא מתפלל בהתעוררות והתלהבות אל, להיות שמכל צירוף תיבה ותיבה מהתפלה, רואה ומבין לכוון מחשבותיו בגדולתו ורוממותו יתברך, ומתלהב כאש בוערת בקרב לבו, כל רגע ורגע בבחינות שונות לערך הכוונה, וזהו תכלית הכוונה שצריך האדם לכוון בתורה ותפלה. לאפוקי מי שאין תבונה בו, לדעת איך ליקח לעצמו בחינות שונות מכוונות של תורה ותפלה, ומעשה המצות, טוב לו אז מעתה, שיתפלל כראוי ונכון בלא כוונות, וכל מעשיו יהיה לשם שמים בתם לבב, וישמור עצמו לבלתי הוציא משפתיו אותיות בלא מחשבה טהורה, שאו האותיות המה יבשות בלתי לחלוחית השפעת הארה עליונה, ואינה פורחת לעילא, כי האדם צריך להכניס מילוי הארה בהאותיות, על ידי מחשבתו הטהורה, ובארתי במקום אחר (להלן רצג, א) שלכן נקרא האותיות אבני מילואים.

^י רבי יודל מדאשיב חתנו של הצדיק הקדוש רבי לייב מסטרעסטיניץ. ר' יודל למד עם חותנו קבלה ותורת האר"י ז"ל. ר' לייב כה העריך את כוחו של חתנו שכאשר קרבה הסתלקותו על הים בעת שנסע לארץ ישראל אמר ש"ם היה ר' יודל עמי בעת נסיעתי לארץ ישראל הוא לא היה מניח אותי להסתלק. ר' יודל נמנה על שומעי לקחו של הרב הקדוש רבי פינחס מקוריץ (ח"מ תרט), ישנה גרסה האומרת כי

לכוון כוונות בתפילתו. והקפיד עליו רבינו ז"ל מאוד, ואמר לו שלא יעסוק עוד בזה, ולא יתפלל עם כוונות, רק יכוון^כ פירוש המלות כפשוטו, כ"י (אע"פ שזה האיש למד כתבי האר"י ז"ל על פי פקודתו אע"כ לא רצה שיתפלל עם כוונות כלל [כ"ד/כ"ה])

לאחר פטירתו של רבי פנחס מקוריץ הנהיג לתקופה ר' יודל את חסידיו בדאשיב, בין שומעי לקחו היה רבי דוב (בער) אשר היה עובד ה' מיוחד במינו, כאשר עקר רבי דוב (בער) למדודיווקע התקרב לרבנו, וכאשר חזר ממדודיווקע לדאשיב שם הנהיג רבי יודל את העדה דרש ממנו ר' יודל הסבר על דרכו החדשה, לאחר שהתרשם מאוד מדרכו של הרבי הצעיר לא נמנע מנטיעה אליו למרות היותו מבוגר מרבנו ועומד בראש הנהגת עדה, (היה מבוגר מרבנו ב-כחמש עשרה שנה). וְהָרַב יוֹדֵל הִפְלִי חֲתָנוּ הָיָה לְמִדָּן גְּדוֹל גַּם פֶּעַל מְקַבֵּל וְזָקֵן בְּשָׁעָה שֶׁנִּתְקַרַב אֵל רַבְּנֵנוּ זְכָרוֹנוּ לְבָרְכָהּ. וְרַבְּנֵנוּ זְכָרוֹנוּ לְבָרְכָהּ הָיָה אֲזֵי רַף בְּשָׁנִים, וְהָיָה בְּאוֹתָהּ הָעֵת בְּמַעֲדוֹעֲדִיּוֹקָע, וְהוּא הָיָה דָר בְּעִיר דְּאֲשִׁיב, בְּעָרְךָ שְׁלֵשִׁים פְּרָסָאוֹת מִמַּעֲדוֹעֲדִיּוֹקָע, וְאָמַר אֵיךְ יוֹלֵדִין לִישֵׁב מִרְחָק כְּזֶה מִרְבִּי כְּזֶה. וְעָקַר דִּירְתוֹ מִשֵּׁם סְמוּךְ לְמַעֲדוֹעֲדִיּוֹקָע: (חיי מוהר"ן תרי)

סיפור התקרבותו של רבי יודל הוא מיוחד במינו, הוא עצמו סיפר אותו. כל אימת שהיה נוסע לציון רבנו לאחר פטירתו, היה עובר דרך העיר ברסלב ומספר את סיפור ההתקרבות לר' צבי אריה בן ר' אהרן תלמידו של רבנו: (עיין גם ככ"י אור אנשי מוהר"ן כג) בהיותו יודע ומבין בנבכי הקבלה עוד טרם התקרבותו לרבנו, פנה אל רבנו כידען ובקשו: "יורנו רבנו דרך בעבודת ה'! רבנו ענה לו בלשון הכתוב "לדעת בארץ דרכך" וכי אפשר לדעת דרך בעבודת ה' כאשר שקועים בארץ? (מלשון ארציות ז"א גשמיות) ותכף נפלה עליו חרדה גדולה עד שנסוג לאחוריו בבהלה גדולה ונשאר עומד בפתח בפתח ללא אומץ לגשת לרבי. בתוך כך החל הרבי להראות לו פנים שחוקות ואמר לו: "מה לך מתיירא ממני, והלא בשר ודם אני כמוך, רק החכמתי יותר ממך" נבוך ר' יודל וחזר לאטו ואז שוב הטיל בו רבנו אימה, ושוב נסוג לאחוריו. וכך היה כמה פעמים עד שר' יודל הרגיש שלבו נמס, אז צווה עליו רבנו לשפוך לפניו את כל לבו, ומאז והלאה נקשר אליו בכל לבו ונפשו בקשר אמיץ. כאשר סיים ר' יודל לספר סיפור זה לרבי צבי אריה היה מפטיר: "אולי אצלכם הסיפור כבר ישן, אולם אצלי הסיפור הוא חדש ונוצץ!" בפעם הראשונה שהגיע לרבנו שהה ר' יודל במקום למשך ששה שבועות רצופים, לאחר מכן חזר לביתו ואמר לבני ביתו "איך אפשר לגור כה רחוק מרבי כזה?" ומיד עבר להתגורר במדודיווקע שהייתה סמוכה לרבנו, ואף כיהן שם כרב לתקופה מסוימת.

כ"א רבי יודל נחשב לאחד מגדולי תלמידיו של רבנו והיה בעל מופת בהסכמת רבנו (שיש"ק ה' לו) ולאחר פטירתו של רבנו, הוריש לו רבנו את היכולת להמתיק דינים באמצעות פדיונות (שיש"ק ד' קלו), ידוע (שיש"ק ג' ריט) כי פעם אחת הסתייע ר' יודל בהרחת טבק כאמצעי לפדיון עבור אישה שהתקשה ללדת, ומיד אמר לבעלה המופתע "לך לביתך וברוך כבר יברכו אותך למזל טוב", וכך היה. רבינו ז"ל אמר (שיש"ק ח"ב אות רמ"ה). שבכניסה עצמה שנכנסים לעיר מעדודיווקע ששם דר הר"ר יודל, הרי הוא חשוב כבר כמו פדיון נפש. בשנת תקצ"ה בעת המחלוקת הגדולה בא הר"ר יודל להשתטח על ציון רבינו ז"ל, וקבץ שם מנין אנ"ש, ובכדי להגן על חיי מוהר"ת החרימו את אלו המתנגדים שירדו לחייו של מוהר"ת, וגזרו עליו גזירת גירוש ורצו לגרשו לסיביר, ואחר שיצא מהציון הזכיר הר"ר יודל את מאמר הגמרא (סוטה כ.). יש זכות תולה שנה, ויש שנתים ויש שלשה, יותר לא, וכך היה שהמשיכה ההתנגדות עד לשנת תקצ"ח, ובאותה שנה נפטר הר"ר יודל וכמו כן נפטר אז אחד מראשי החולקים על מוהר"ת, אח"כ כששמע מוהר"ת מזה לא החזיק מזה, ואמר שאין זה דרך רבינו ז"ל (שיש"ק ח"ב אות תש"ט). (עוד מעשיות על רבי יודל ראה בגליץ עט סופר קרח בלק תשעא)

²² גם בתולד - יכוון, ותתלו - יכוון

²³ מוהר"ת בתקפא

²⁴ מקובל שהיה זה רבי יודל תלמיד רבינו בעל רה"ק עין שיש"ק ח"ו ית. ועיין שיחות הר"י סימן עה. והוזהרה זו שלא לכוין כוונת האר"י ל בתפלה הוזהרו עליה עוד הרבה צדיקים עיין אור המאיר סוף קטע ראשון פרשת נוצר ובהפטרות וירא בשם הבעש"ט. ועיין תולדות אהרן (מזיטמיר) סוף דרוש לימים גוראים. ומאור ושמש פרשת עקב ד"ה הן לה' אלקיך השמים, ובסוף פרשת נצבים בשם הנעם אלימלך רב.

כ"ה **שיש"ק ח"ז אות יח** - רבנו ז"ל נתן לרבי יודל רשות ללמד קבלה וכתבי האר"י ז"ל אולם אמר לו במפורש שלא יתפלל עם כוונות רק שהתפלה תהיה בפשיטות בפרוש המלות.

משנה ברורה א"ח סימן כה ס"ק מב- עיין במג"א שרוצה להכריע הדנחה של יד תהיה מיישב והברכה תהיה בעמידה אבל בא"ר בשם רש"ל בתשובה סימן צ"ח כתב דמי לנו גדול מר"ש מקינון אחר שלמד קבלה היה מתפלל כתינוק בין יומו דמי שלא יכול להשיג סודה על נכון, יבוא לקצץ בנטיעות ע"כ (וכן הסכים הפמ"ג א"א) יהיה הברכה והנחה בעמידה ובביאור הגר"א הוכיח דגם לפי הוזהר מותר להניח התש"י בעמידה ע"כ אין לזוז מהמנהג. כתב הכנה"ג בכללי הפוסקים כל דבר שבעלי הקבלה והוזהר חולקין עם הגמרא והפוסקים הלך אחר הגמרא והפוסקים מיהו אם בעלי קבלה מחמירין יש להחמיר ג"כ ואם לא הוזכר בגמרא ובפוסקים אע"פ שזכר בקבלה אין אנו יכולין לכופ לנהוג כך (נג) ודין שאין מוזכר בהיפוך בש"ס ופוסקים יש לילך אחר דברי קבלה וגם במקום שיש פלוגתא בין הפוסקים דברי קבלה יכריע:

מאור ושמש - פרשת נצבים - אכן בזמננו זה לא יתכן לאדם לכוון כוונת התפילה המסורים בידינו בסידור האר"י ז"ל הן מתוך הכתב והן ללמד ולכוונם בעל פה, וכן שמעתי מאדמו"ר הרב הקדוש האלקי רבן של כל בני הגולה רבינו אלימלך זצוק"ל לכל יחשוב אדם מחשבות וחשבונות כוונת השמות רק יקשר נגלו ונסתרו שהוא נפשו ורוחו ונשמתו באין סוף ברוך הוא ועל ידי זה הוא מקשר כל התגלות העולמות ופנימיות העולמות בו יתברך. וכל כך תהיה מחשבתו דבוקה בנועם ה' עד שלא יהיה לו פנאי אפילו רגע לכוון הכוונות. ואדם אשר בתפילתו בבחינה זו נעשים הכוונות והיחודים מאליהם על ידי תפילתו:

שם פרשת עקב - הן לה' אלהיך השמים ושמי השמים וגו' רק באבותיך חשק ה' לאהבה אותם וגו'. ראוי להבין מהו לשון רק באבותיך. גם מדוע נכתב לשון חשק הוי ליה למימר רצה ה' או כסף ה'. אמנם הענין הוא כי יש כמה וכמה אנשים שמתפללים בכוונות השמות, ואולם בדורות האלו אינם צריכים לזה. וכן שמעתי מאדמו"ר בוצינא קדישא מו"ה אלימלך זצוק"ל שאמר שאין מתפלל על פי הכוונות ומה שמתפלל בסידור האר"י ז"ל הוא מפני שהשם הוי"ה נכתב שם בכתובה תמה והוא גדול. ולהבין הדבר באר היטב הוא כך לפי שעיקר כוונת השמות הוא על פי נקודות שזה השם בניקוד כך מורה על זה ושם בניקוד כך מורה על ענין זה. והנה ידוע מספרי קודש שהנקודות הם נפש האותיות והטעמים והתגים הם רוח ונשמה כדאיתא בתקונים, וממילא כשהאדם משים נפשו ורוחו ונשמתו ומיחדם באומרו האותיות והתיבות של התפילה, אז כל השם שאומר בכל נפשו ורוחו ונשמתו ממילא השם הוא נעשה בנקודות ובהטעמים והתגים המורים על נפש רוח ונשמה של האותיות כנ"ל, וכוונה זו עולה על כל הכוונות:

ואמר לו רבינו ז"ל, שמי שאינו ראוי לזה, כמבואר בסוף התורה שמי שבפירוש המילות לא כלול אצלו כל הכוונות שלה, אזי כשמתפלל עם כוונות הוא כמו כישוף [כ] שלא הותר לו לכוון אלא רק ללמוד. כי בכישוף נאמר לא תלמד לעשות [כ] ודרז"ל {שבת עה.בט} ר"ה כד: סנהדרין סח./ל} [לא] לא תלמד לעשות אבל אתה למד/לב} להבין ולהורות. כך הוא בענין הכוונות להבדיל שאין הכוונה בכישוף ממש שמכחיש פמליא של מעלה, אלא רק שאין צריכין ללמוד אותם מי שראוי ללמוד/לב} כ"א-כי אם להבין ולהורות אבל לא לעשות עמהם דהיינו לכוונם בתפילה מי שאינו ראוי לזה/לד} דהיינו שבקי בכוונות היטב, (ומורגל בפנימיות שבכל דבר) עד שהכוונות הן אצלו פירוש הפשוט של המילים כפי שיתבאר.

¹² נראה שהכוונה רק מצד מה שאמרו בגמ' לא תלמד לעשות אבל אתה למד להבין ולהורות, ולא בכישוף ממש שמכחיש פמליא של מעלה (סנהדרין סז:). אבל עיין מ"ב סימן כה ס"ק מב. שעלול לקצץ בנטיעות.

¹³ * דברים יח ט' ועיין פרש"י שם

כח * דברים פרק יח (ט) כי אַתָּה בָּא אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר יָדוּךְ אֶלְהִיךָ נָתַן לָךְ לֹא תִלְמַד לַעֲשׂוֹת כְּתוּעַבַת הַגּוֹיִם הָהֵם:

רש"י (ט) לא תלמד לעשות – אבל אתה למד להבין ולהורות כלומר להבין מעשיהם כמה הם מקולקלין ולהורות לבניך לא תעשה כך וכך שזה הוא חוק העובדי כוכבים:

כט שבת דף עה. אמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב המותח חוט של תפירה בשבת חייב חטאת והלומד דבר אחד מן המגוש חייב מיתה והיודע לחשב תקופות ומזלות ואינו חושב אסור לספר הימנו מגושתא רב ושמואל חד אמר חרשי וחד אמר גדופי תסתיים דרב דאמר גדופי דאמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב הלומד דבר אחד מן המגוש חייב מיתה דאי סלקא דעתך חרשי הכתיב לא תלמד לעשות אבל אתה למד להבין ולהורות. תסתיים.

ל ראה סנהדרין סח. מה שאמר רבי אליעזר לחכמים לפני הסתלקותו.... ולא עוד אלא שאני שונה שלש מאות הלכות ואמרי לה שלשת אלפים הלכות בנטיעת קשואין ולא היה אדם שואלני בהן דבר מעולם חוץ מעקיבא בן יוסף פעם אחת אני והוא מהלכין היינו בדרך אמר לי רבי למדני בנטיעת קשואין, אמרתי דבר אחד נתמלאה כל השדה קשואין אמר לי רבי למדני נטיעתן למדני עקירתן אמרתי דבר אחד נתקבצו כולן למקום אחד. .... היכי עביד הכי והאנן תנן העושה מעשה חייב? להתלמד שאני, דאמר מר לא תלמד לעשות, לעשות אי אתה למד אבל אתה למד להבין ולהורות:

¹⁴ ובע"ז יח. וטנ: ובספרי דברים פסקא קע ט'

לב בענין לימוד הקבלה עיין בכבי אור שיחות וספורים אות יב עמ' פה במהדור ירושלים תשמג – לענין הלימוד בכל חכמת הקבלה שנתגלה על ידו ורק שלא כ"א ראוי לזה הלימוד שבקבלת הארז"ל מלשונות ההגשמה אשר בה. ולהבילתי ראוי מגיע לקלוקל ח"ו כמובא מזה בס' חיי"מ, אבל להראים לזה מאד מאד מוכרחים דבריו והשגותיו הק'. ורבינו ז"ל קרא פ"א לספר עץ החיים בשם ספר מוסר, ואמר בזה"ל סע א טייער מוסר ספר סע איז. והפליג מאד ביקר מעלתו.

לג כי גם ללמוד לא כל אחד ראוי. אע"פ שהיא מצווה ללמוד קבלה היו ויש צדיקים שחששו מהגשמה ולא עסקו בזה. כנ"ל בשיחות וספורים.

עוד גם עיין חיי מוהר"ן – אות תקכו (פג) איש אחד עמד לפניו שהיה עוסק ללמוד בספרי קבלה, ובאמת לא היה ראוי ללמוד קבלה. והוכיח אותו שלא ילמד קבלה, ואמר לו קבלה בגימטריא נואף. ושוב שמעתי מאחד, שהיה מדבר עם איש אחר, והיה אותו האיש קובל לפניו שאין לו לב הינו שאין לו התעוררות הלב לתפלה ועבודה. השיב לו רבנו זכרוננו לברכה שהיה בשביל שלומד קבלה, כי "נאף אשה חסר לב" (משלי ו.) וקבלה בגימטריא נואף. וכל זה למי שאין ראוי לזה, אבל לכמה אנשים הזהיר בעצמו שילמדו קבלה וצריכין להתפלל להשם יתברך שיליכו בדרך האמת אם ללמוד קבלה ואם להדל:

ובשיחות מוהר"ן – אות רמט – אחד עמד לפניו בכפר ושמו וכו'. והיה מקובל גדול ולמדן. אבל דרכו היה שהיה כבעס תמיד על פועליו ומשרתיו וכיוצא, והכה אותם וכיוצא בזה. ענה רבנו זכרוננו לברכה ואמר: מפני מה כתיב (בראשית לח ז): "ויהי ער בכור יהודה רע בעיני ה'"? מדוע רע ולא רשע? (ועין בזה הקדוש (א נו). שמדקדק גם כן דקדוק זה) אך מי שעובר עברה זו של ער חס ושלום, הוא רע תמיד (שקורין בלשון אשכנז בייז), דהינו שהוא איש רע ובכעס תמיד. ולא אמר רבנו זכרוננו לברכה יותר: ותכף כשמע האיש הנ"ל דבורים אלו, נודעו לאחוריו ונפל עליו רתת וזיע ופחד ואימה גדולה ונוראה מאד בלי שיעור וערך וכפף קומתו. ולא היה יכול להגביה ראשו. ולא היה יכול עוד לעמד כלל לפני הדרת קדושת רבנו זכרוננו לברכה. ונשמט מן הבית אל החוץ והתחיל לבכות ובכה הרבה הרבה מאד בדמעות שלישי. ובקש מאד מאד מהמלמד שלו, שהיה המלמד שלו מאנשי רבנו זכרוננו לברכה, שיקרב אותו לרבנו זכרוננו לברכה: ואחר כך ראה רבנו זכרוננו לברכה שמונח אצלו על הקורה ספר. ושאל איזה ספר הוא. ונודע לו שהוא ספר קבלה. ואמר לו רבנו זכרוננו לברכה שאין ראוי לו ללמוד קבלה וכו':

לד אור המאיר (לרבי זאב וולף מוויטומר) – פרשת מצורע – בודאי מי שלא הכניס צוארו בעבודה אפילו הוא תלמיד חכם, ואפילו יודע כל הכוונות, ידע נאמנה שעדיין לא טעים טעם תפלה, ואין רשימו ניכר גם כן למעלה, כי אינו יודע בין ימינו לשמאלו מה טיבה של הכוונה, ובודאי לא לזה כוונה אנשי כנסת הגדולה, כאשר הוא במיעוט הכרתו והשגתו מדמה בנפשו וכונותיו שמכיון בהם כוונת האר"י זללה"ה, ולמה זה מחיר ביד כסיל ולב אין, ואני ערב בדבר אם היה לו אפילו מעט מן המעט יראת שמים, אזי בודאי ירא לנפשו לחפש ולהסתכל בכוונות העומדים ברומו של עולם, והוא עומד עם ראשו ורובו למטה, ואינו יודע אפילו טיבה אחת מכוונת האר"י זללה"ה, ואם ירצה השם לקמן בפרשיות נדבר עוד מזה להוכיח על פניהם המדמים בנפשם שגם להם יד ושם בין הגדולים להתפלל מסדור האר"י זללה"ה לכוון כוונות, וטוב טוב להם אם התפללו בפירוש המלות, ואל יתנו מקום להתערב זר בצירופי אותיותיהם ותיבתם שמוציאים משפה ולחוץ ואז טוב להם:

ואמר. כי עיקר התפילה היא לה' דביקות להש"י, תפילה לשון התחברות כמו צמיד פתיל/ל¹⁰ על כן כל כוונה אחרת מפשט המילות יכול להיות מחשבה זרה. ואפילו כגון מי שפת האם שלו אנגלית וכשמתפלל רק מתרגם בלבו כל מילה לשפה שמורגל בה, זה כבר מעכב את התפעלות הלב ביראה ואהבה כראוי, וכל שכן מי שמכוון כוונות הארז"ל בכל מילה בתפילה.

והיה טוב יותר להתפלל בלשון לעז שמדברים בו [לז' /לח.]. כי כשמתפללים בלשון שמדברים בו, אזי הלב סמוך ודבוק מאד בדיבורי התפילה/לט¹¹ ויכול לדבק עצמו ביותר להש"י. נראה כוונתו דלא מבעי שהכוונות, מקררות את חמימות הלב, אלא אפילו מילות התפילה בעצמן, אצל מי שזו לא שפת האם שלו וצריך לחשוב לתרגם אותה ללשונו זה כבר עירוב המח הקר בתוך חמימות הלב ומפריע לדביקות.

וכך ראוי לנהוג בהתבודדות ובכל עת שמדבר להקב"ה מלבו אך בתפילות הקבועות **כבר תקנו לנו אנשי כנה"ג סדר התפילה** המודפס בסידורים. מ¹² (עד הבית השני נהגו ישראל להתפלל כל אחד תפילה מלבו, ורק אחרי גלות פרס תיקנו אנשי כנסת גדולה בתחילת בית שני סדר תפילות בלשון הקדש, מחמת שלאנו כל אדם יכול לסדר סדר התפילה לעצמו כמובא ברמב"ם [מא' /מב]) ע"כ **אנו חייבים להתפלל**

¹⁰ בתולד- הוא

¹⁰ **תורה פד תנינא** – דע, שעקר התחברות ודבקות להש"ם יתברך הוא על ידי התפלה. כי התפלה הוא שער, שדרך שם נכנסין להש"ם יתברך, ומשם אשתמוץ עין לה'. כי תפלה היא מלכות, כמו שפתיב (תהלים ק"ט) 'ואני תפלה'; ותפלה לשון התחברות, כמו שפתיב (בראשית ל): 'נפתולי אלקים נפתלתי', תרגומו (הכוונה פירושו): 'לשון התחברות': (ראה רשב"ם חיבור קדוש התחברות. ופרש"י וספרונו שם נפתולי לשון צמיד פתיל (במדבר יט טו פרש"י פתיל לשון חיבור בלשון עברי).

¹¹ עין פל"ח

¹² **פרפראות לחכמה** – והיה טוב יותר להתפלל בלשון לעז שמדברים בו וכו' אמר המחבר עיין שלחן ערוך או"ח סימן ק"א סעיף ד' ובהרא"ש דברכות פרק היה קורא סימן ב'. **וזה שייך גם למה שכתב לעיל בסימן כ"ה לענין התבודדות שצריך להיות דייקא בלשון שרגילים לדבר בו וכו'.** ועיין במגן אברהם סימן ק"א הנ"ל ס"ק הא בשם ספר חסידים, ובילקוט חדש ערך מלאכים אות מא מה שהביא שם בשם בעל עשרה מאמרות:

השל"ה הקדוש – ווי העמודים – פרק עשירי – טוב להתפלל בלשון שהוא מבין ולא בלשון הקדש ואינו מבין: אות וכהו רק פאתי להודיע מה שכתב בספר חסידים **בסימן תשפ"ה**, וזה לשונו: טוב לו לאדם שיתפלל, ויקרא את שמע וברכות בלשון שמבין, משיתפלל בלשון הקדש ואינו מבין. וכתוב (ישעיה כט, יב-יג) 'על אשר לא ידע ספר לאמר קרא נא זה ואמר לא ידעתי ספר, ויאמר אדני יען כי נגש העם הזה בפיו ובשפתיו כדונני ולבו רחוק ממני ותהי יראתם אתי מצות אנשים מלמדה', שמתפלל וקורא, ואינו מבין מה שמוציא בשפתיו מפיו. וכתוב (שם שם, יד) 'ואבדה חכמת חכמיו ובינת נבניו תסתתר', הואיל ואינו מבין מה שמוציא מפיו. לך פתבו התלמוד בבבלי ובארץ ישראל בלשון ארמי, כדי שידעו המצות אפלו עמי הארץ, ולכך היו וכו'. וסיים שמה: ומי שאינו מבין לא יתפלל, לפי שהתפלה תלויה בלב (תענית ב א). ואם הלב מבין בטוב, יקבלו ממנו תפלתו ותפלתו זכה. עכ"ל (ספר חסידים):

ספר חמדת ימים (לרבי יעקב ישראל אלגזי) חודש אלול פ"ד – יקר התפלה כשמבין לשונה ואפילו מתוקנת בלעז: אות ה' – כי על כן הסכימו גדולי ישראל כי יפה תפילת העני בדעת בלשון שמבין משיתפלל בלשון הקדש שאינו מבין, ואסמכוהו אקרא תפילה לעני כי יעטוף ולפני ה' ישפוך שיחו כי אף כי אין מלאכי השרת נזקקין ללשון ארמית וכל שכן לשאר לשונות אך מי שהוא עני בדעת שאינו מבין לשון הקדש ולפני ה' ישפוך שיחו"ו כי אף שיתפלל בנוסח שיחו בלשון לעז, בוחן לבות הוא מבין ועדיף טפי יותר מהמתפלל בלשון הקדש באין מבין מה ידבר לפני ה': **וגם הלום** בסדר הסליחות הלא תראה כמה ריצויים ויודיים שנתקנו בלשון תרגום בזמן ההוא כדי שיבינו עמי הארץ בלשון תרגום שהיו רגילים לדבר בו ולעורר לבותם כי מתפעלים ביותר כאשר המה מבינים ויתנו לב לשוב, וכן תראה כי ביום תשעה באב אפילו המבינים היטב בלשון הקדש מתפעלים יותר בקינה אחת בלעז יותר מעשרה בלשון הקדש: שם אות ו' – ראוי להתרגל בלשון הקדש כדי להבין דברי התפלות: כי על כל אלה נפל החיוב על כל איש ישראל להרגיל עצמו ללמוד הבין בלשון הקדש וישכיל עשו כדי שיבין בלבו מה שמוציא בשפתו בבואו להתחנן ולבקש על נפשו כל הימים, וביותר בימים האדירים האלה בנוסח דברי הסליחות אשר אף המבינים בלשון הקדש תעבור עליהם על קצתם כוס התרעומת והתלוונה הנזכרת בנבואה בפיו ובשפתו כבדוני ולבו וכו', יען כי באו בתוכם רצויים ויודיים במילות שונות ובלשון תרגום אשר עתה בזמן הזה בלתי מובן לקצת מהם, שראוי ונכון אליהם לתור ולדרוש פירוש הבנת המלות וטעמיהם וכל יהיו בצפורים עפות מצפצפים באין מבין:

¹³ **ראה גם תורה כה תנינא** – ההתבודדות הוא מעלה עליונה וגדולה מן הכל,..... ותפלה ושיחה זו יהיה בלשון שמדברים בו, דהיינו בלשון אשכנז (במדינתנו), כי בלשון הקדש קשה לו לפרש כל שיחתו, וגם אין הלב נמשך אחרי הדבורים, מחמת שאינו מרגל כל-כך בקדש, כי אין דרכנו לדבר בלשון הקדש. אבל בלשון אשכנז, שמשפריים ומדברים בו, קל וקרוב יותר לשבר לבו, כי הלב נמשך וקרוב יותר אל לשון אשכנז, מחמת שהוא מרגל בו. ובלשון אשכנז יכול לפרש כל שיחתו. ואת כל אשר עם לבבו ישיח ויספר לפניו יתברך, הן חרטה ותשובה על העבר, והן בקשת תחנונים לזכות להתקרב אליו יתברך מהיום והלאה באמת, וכיוצא בזה כל חר לפנים דרגה.

¹³ מוהר"ן בתקפא

¹⁴ עיין רמב"ם הלכות תפלה פ"א הלכה ג' ד'

¹⁵ **רמב"ם הלכות תפילה פרק א' הלכה א'** מצות עשה להתפלל בכל יום שנאמר (שמות כג-כה) 'ועבדתם את ה' אלהיכם. מפי השמועה למדו שעבודה זו היא תפלה שנאמר (דברים יא-יג) 'ולעבדו בכל לבבכם' אמרו חכמים אי זו היא עבודה שכלב זו תפלה. ואין מנין התפלות מן התורה. ואין משנה התפלה הזאת מן התורה. ואין לתפלה זמן קבוע מן התורה: (וראה בסוף משנה שם שרעת הרמב"ן שתפלה מצווה דרבנן)

בלשון הקודש כמו שסדרו לנו. אבל העיקר הוא רק לכווין^{מג} פירוש המלות כפשוטו כמו ילד קטן שלא יודע שום כוונה^{מז}. שזהו עיקר התפילה שמתפללין לפני הש"י על כל דבר ודבר/מיהו. ועל ידי זה מתקרבין ומתדבקיין בו ית' ואפילו מה שנפסק בשלחן ערוך סימן ה'מ"ו לכוון בשם ה' ושם אלקים, ראה חיי מוהר"ן/מ"ו שרבנו שאל ומה חסר לה בפשוטו אדני גאט :

והנה, מי שמדבר בלשון הקודש תמיד כגון ירושלמי, אין צריך לחשוב בדעתו פירוש המלות, רק שיטה אזנו מה שהוא אומר, וזה עיקר כוונתו בתפילה.

ואצל הצדיקים האמתיים הגדולים במעלה, כנ"ל שהם יותר גדולים מרבי יודיל תלמיד רבנו שהיה בעל רוח הקדש ובעל מופת ובקי גדול בכתבי האריז"ל, אצלם כל הכוונות של מ"האר"י ז"ל וכו' הם פירוש המלות. שבפירוש המלות שלהם כלולים כל הכוונות :

עד כאן ביאור חברותא לתורה קב תנינא

הלכה ב' ולפיכך נשים ועבדים חייבין בתפלה לפי שהיא מצות עשה שלא הזמן גרמא אלא חייב מצוה זו כף הוא שיהא אדם מתחנן ומתפלל בכל יום ומגיד שבחו של הקדוש ברוך הוא ואחר כך שואל צרכיו שהוא צריך להם בבקשה ובתחנה ואחר כך נותן שבח והודיה לה' על הטובה שהשפיע לו כל אחד לפי כחו:

הלכה ג' אם היה רגיל מרבה בתחנה ובקשה ואם היה ערל שפתיים מדבר כפי יכלתו ובכל עת שירצה. וכן מנין התפלות כל אחד כפי יכלתו. יש מתפלל פעם אחת ביום. יש מתפללין פעמים הרבה. והכל יהיו מתפללין נכח המקדש בכל מקום שיהיה. וכן היה הדבר תמיד ממשה רבנו ועד עזרא:

הלכה ד' כיון שגלו ישראל בימי נבוכדנצר הרשע נתערבו בפרס ויון ושאר האמות ונולדו להם בנים בארצות הגוים ואותן הבנים נתבלבלו שפתם והיתה שפת כל אחד ואחד מערכת מלשונות הרבה וכיון שהיה מדבר אינו יכול לדבר כל צרכו בלשון אחת אלא בשבויש שנקאמר (נחמיה יג-כד) 'ובניהם חצי מדבר אשודית' וגו' (נחמיה יג-כד) 'ואינם מפירים לדבר יהודית וכלשון עם ועם'. ומפני זה כשהיה אחד מהן מתפלל תקצר לשונו לשאל חפציו או להגיד שבח הקדוש ברוך הוא בלשון הקדש עד שיערבו עמה לשונות אחרות. וכיון שראה עזרא ובית דינו כף עמדו ותקנו להם שמונה עשרה ברכות [או על הסדר. שלש ראשונות שבח לה' ושלוש אחרונות הודיה. ואמצעיות יש בהן שאלת כל הדברים שהן כמו אבות לכל חפצי איש ואיש ולצרכי הצבור כן, כדי שיהיו ערוכות כפי הכל וילמדו אותן ותהיה תפלת אלו העלגים תפלה שלמה בתפלת בעלי הלשון הצחה. ומפני ענין זה תקנו כל הברכות והתפלות מסדרות כפי כל ישראל כדי שיהא ענין כל ברכה ערוך כפי העלג: (כסף משנה - וכיון שראה עזרא ובית דינו וכו'. בפ"ב דמגילה (דף יז:) תנא ק"כ וקנים כמה נביאים תקנו י"ח ברכות על הסדר. ובפרק אין עומדין (ברכות דף ל"ג) אנשי כנסת הגדולה תקנו להם לישראל ברכות תפלות וקדרשות והבולות):

^{מז} גם בתולד - לכווין, בתולד - לכוון, ומתוצר - לכווין

^{מז} כנ"ל במשנה ברורה שהרש"ל כתב: דמי לנו גדול מר' שמשון מקינון אחרי שלמד ספרי קבלה אמר שהוא מתפלל כתינוק בן יומא.

^{מז} שמתפללין על כל דבר ודבר - ראה שיש"ק חדש ח"ג אות קג - פעם דפק רבי נחמן טולטשינער איזה מסמר בפתל וקבל על ידי זה מכה באצבעו; וכשראה זאת מוהר"ן אמר לו: "פארנאס האסטו נישט געבעטן אויף דעם פארן קלאפן דאס טשוואק, זאל זיך נישט קלאפן די פינגער?" - "מדוע לא התפללת על כך להשם יתברך לפני שדפקת את המסמר, שלא תקבל מכה באצבעותיך?"

עוד ראה שם הערה כג - ראה ב'שחות הר"ן סימן רל"ג: "שעל כל דבר צריכין להתפלל וכו', דבר גדול ודבר קטן וכו', וכן מבואר באל"ף ב"ת (ספר המידות 'תפילה' ח"ב אות לו), עיין שם; וראה ב'כוכבי אור' חלק 'אנשי מוהר"ן (השלישי) אות כ"ב: "ואמר (מוהר"ן) שאינו יכול לעשות שום דבר בלתי שיפרש מקודם שיחתו לפני השם יתברך", וראה עוד פירוש רבינו יונה על משלי פרק ג' פסוק ו'.

^{מז} שו"ע או"ח סימן ה - כוונת הברכות: (א) יכוין בברכות פירוש המלות. כשיזכיר השם, יכוין פירוש קריאתו באדנות שהוא אדון הכל, ויכוין בכתבתו ביו"ד היא שהיה והוה ויהיה, ובהזכירו אלהים, יכוין: שהוא תקיף בעל היכולת ובעל הכוחות כולם:

^{מז} חיי מוהר"ן אות תיג (ח) אָחַד שָׁאֵל אוֹתוֹ עַל עֲנִין מַה שְׁנֵאָמַר בְּשִׁלְחָן עֲרוֹךְ לְכוֹן בְּשַׁעַת אֲמִירַת ה' וכו', הַשִּׁיב לוֹ וְמָה חָסַר לָךְ בְּפִשְׁטוֹ אֲדִינִי גָאָט. כִּי עַל יְדֵי הָאֲמִירָה כְּכֹנֶה פְּשׁוּטָה זֹאת מְחַזְּבִים לְרַעַד יְדֵיו וְרַגְלָיו וְכָל רַמ"ח אֲיִבְרָיו וְשִׁסְיָה גִידָיו שֶׁל הָאָדָם: גַּם אֲנִכִּי שְׂמַעְתִּי מִמֶּנּוּ גַם כֵּן בְּבֵית רַנ"ג בְּאוֹמֵין אַחַר סְעֻדַת עֲרִבִית, וְנִשְׁאָרְתִּי עִמּוֹ לְבַדּוֹ אַחַר בְּרַפְת הַמְּזוּן. וְיִשֵּׁב בְּשִׁתְּיָקָה, אַחַר כֵּף עֲנָה וְאָמַר בְּאִימָה וּבִירָאָה גָאָ גָאָט. הֵינּוּ שְׁבִתְחֻלָּה דְּבַר כְּמִרְתָּהּ וּמִזְדַּעֵזַע לְהוֹצִיא שְׁמוֹ יְתִבְרָךְ בְּשִׁלְמוֹת וְאָמַר רַק חֲצִי הַתְּבָה מִחֲמַת הִרְתָּה וְהִזְעָה. וְאַחַר כֵּף יֵצֵא מִפִּי הַקְּדוֹשׁ בְּאִימָה וּבִירָאָה גְדוּלָּה תִּבְתַּת גָּאָט בְּשִׁלְמוֹת כּוֹחַ מִיַּד גְּבוּרָה. וְכֹנְנָתוֹ הַפְּשׁוּטָה הִיא לְהַכְנִיס בְּנוֹ עֵצִים אִימַת הַבוּרָה יְתִבְרָךְ שְׁמוֹ, שְׂרָאוּיִין לְרַעַד וְלַחִיל מֵאִימַת שְׁמוֹ יְתִבְרָךְ הַמְּלֵא כֹל הָעוֹלָם וְעוֹמֵד עֲלֵינוּ תְּמִיד. וְאִי אֶפְשֶׁר לְצַיֵּר עֲנִין זֶה בְּכַתֵּב. אֶךְ הַמְבִיֵּן וְחָפֵץ בְּאֵמַת יְבִין מִדַּעְתּוֹ מְזִיזִים הִרְבֵּה עַל יְדֵי זֶה לְהַתְחַזֵּק בְּאֵמוּנָה שְׁלֵמָה בְּפִשְׁטוֹת, לְהֵאֱמִין שְׁמֵלָא כֹל הָאֲרֵץ כְּבוֹדוֹ, וְהֵשֵׁם יְתִבְרָךְ עִמָּנוּ וְאַצְלָנוּ בְּכָל עֵת. שִׁים לָפָךְ הֵיטֵב לְדַבְרִים הָאֵלֶּה בְּאֵמַת, עַד שְׂמִישׁוֹף אִימָתוֹ וּפְחֻדָּתוֹ עֲלֵיךְ:

^{מז} בתולד - האריז"ל ומתולד - האריז"ל

